

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Νέο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, μεταφορά Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων και λοιπές διατάξεις»

Ι. Γενικές Παρατηρήσεις

Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάστηκε η Διαρκής Επιτροπή Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, θεσπίζει ρυθμίσεις για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.), τροποποιεί το νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Α.Π.Δ.Ε.), μεταφέρει τις αρμοδιότητες του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.) στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), ρυθμίζοντας τα σχετικά οργανωτικά, οικονομικά και λειτουργικά θέματα, που ανακύπτουν από τη μεταφορά, και περιλαμβάνει και λοιπές ρυθμίσεις.

Το Ε.Π.Α. θεσπίστηκε με τις διατάξεις του ν. 4635/2019 (άρθρα 118-141), ως σχέδιο ανάπτυξης της χώρας για την παραγωγική ανάταξη, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Περιλάμβανε τους στόχους του εθνικού μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού, με την αξιοποίηση των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) και είχε ως αφετηρία τα ισχύοντα για το εθνικό Π.Δ.Ε., κατ'επίκληση, μεταξύ άλλων, της εμπειρίας των διαδικασιών σχεδιασμού και υλοποίησης του Ε.Σ.Π.Α. Επίσης περιλάμβανε κανόνες που διέπουν την κατάρτιση, τον συντονισμό, τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Ε.Π.Α. και των επιμέρους προγραμμάτων του, που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του

Π.Δ.Ε. Για αυτά τα ζητήματα, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, το νομοσχέδιο θεσπίζει «ένα νέο, αυτοτελές και σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο».

Με τον ν. 5140/2024, που αφορούσε στο Νέο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, θεσπίσθηκαν ρυθμίσεις, ο σκοπός των οποίων ήταν, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού, «η αποτελεσματική χρηματοδότηση της αναπτυξιακής πολιτικής μέσα από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, η επιτάχυνση της απορρόφησης συγχρηματοδοτούμενων και εθνικών πόρων, καθώς και η εύρυθμη λειτουργία των λοιπών αναπτυξιακών προγραμμάτων και των φορέων που τα διαχειρίζονται». Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, ο εν λόγω νόμος ρυθμίζει «ζητήματα που ενισχύουν τους μηχανισμούς παρακολούθησης των χρηματοροών και βελτιστοποιούν τον μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο προγραμματισμό του Α.Π.Δ.Ε.» (βλ. την από 25-9-2024 Έκθεση του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Νέο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και συμπληρωματικές διατάξεις»).

Περαιτέρω, το παρόν νομοσχέδιο, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, αντιμετωπίζει, μεταξύ άλλων, τις «δυσλειτουργίες που έχουν ανακύψει στον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., ο οποίος έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονης κριτικής για τη διαχείριση των πληρωμών, την επάρκεια των ελέγχων και τη διαφάνεια της διαδικασίας χορήγησης ενισχύσεων» με μεταφορά των αρμοδιοτήτων του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. στην Α.Α.Δ.Ε. (...) ως λύση που θα ενισχύσει τη διαφάνεια, την αποτελεσματικότητα και την τεχνοκρατική λειτουργία του οργανισμού». Τέλος με τις λοιπές ρυθμίσεις, που χαρακτηρίζονται ως επείγουσες, «επιδιώκεται η επίλυση διαφόρων προβλημάτων».

Το νομοσχέδιο διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) μέρη (Α΄ - Δ΄) και αποτελείται από εκατόν είκοσι δύο (122) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος των διατάξεων του νόμου.

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-47), υπό τον τίτλο «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης», αποτελείται από δέκα (10) Κεφάλαια (Α΄ - Ι΄). Ειδικότερα:

Το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-3), υπό τον τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με τον σκοπό (άρθρο 1) και το αντικείμενο (άρθρο 2) των διατάξεων του παρόντος Μέρους, καθώς και ορισμούς για την εφαρμογή του (άρθρο 3).

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 4-5), υπό τον τίτλο «Στόχοι, προϋπολογισμός και πόροι του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», καθορίζει τους αναπτυξιακούς στόχους του Προγράμματος (άρθρο 4) και ρυθμίζει το πλαίσιο χρηματοδότησης καθώς και τα κριτήρια προσδιορισμού των πόρων και του προϋπολογισμού κάθε προγραμματικής περιόδου (άρθρο 5).

Το Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 6-18), υπό τον τίτλο «Προγραμματισμός του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», καθορίζει τη διαδικασία κατάρτισης έγκρισης και εξειδίκευσης του Ε.Π.Α. και των Τομεακών (Τ.Π.Α.) και Περιφερειακών (Π.Π.Α.) Προγραμμάτων Ανάπτυξης (άρθρα 6-7), τη συμπληρωματικότητα του Προγράμματος σε σχέση με άλλα προγράμματα (άρθρο 8), τη διάρκεια των προγραμματικών περιόδων (άρθρο 9), τον τρόπο παρακολούθησης του Προγράμματος (άρθρο 10), το πλαίσιο αναθεώρησής του (άρθρο 11) και τροποποίησης των Τ.Π.Α. και των Π.Π.Α. (άρθρο 12), ρυθμίζει τη δυνατότητα ανακατανομής πόρων μεταξύ προγραμμάτων, αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων (άρθρο 13), καθορίζει την έννοια της υπερδέσμευσης του προϋπολογισμού των Τ.Π.Α. και των Π.Π.Α. και τα σχετικά με αυτήν ζητήματα (άρθρο 14), θεσπίζει τις προϋποθέσεις και διαδικασίες κατάρτισης και έγκρισης ειδικών προγραμμάτων (άρθρο 15), καθώς και ειδικού προγράμματος αντιμετώπισης και αποκατάστασης φυσικών καταστροφών (άρθρο 16), ορίζει τη δυνατότητα δημιουργίας αποθεματικών (άρθρο 17), θεσπίζει τη χρηματοδότηση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας, και καθορίζει τους δικαιούχους και τον προϋπολογισμό του άξονα προτεραιότητας των επιμέρους προγραμμάτων του Ε.Π.Α. (άρθρο 18).

Το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 19-33), υπό τον τίτλο «Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου», καθορίζει τις επιλέξιμες κατηγορίες δράσεων (άρθρο 19), τους κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών και τις επιλέξιμες δαπάνες (άρθρο 20), τις μορφές χρηματοδότησης των δικαιούχων και τα είδη πληρωμής (άρθρο 21), το περιεχόμενο του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου και του Εγχειριδίου Διαδικασιών (άρθρο 22), καθώς και τις διαδικασίες ένταξης, τροποποίησης και ανάκλησης ένταξης έργων (άρθρο 23), θεσπίζει δυνατότητα καθορισμού των ανώτατων ετήσιων ορίων επιτρεπόμενων εντάξεων επί του διαθέσιμου προϋπολογισμού των Τ.Π.Α. και Π.Π.Α. (άρθρο 24), ρυθμίζει το πλαίσιο ανάληψης νομικών δεσμεύσεων (άρθρο 25), ορίζει διαδικασίες και όργανα για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της υλοποίησης των έργων του Ε.Π.Α. (άρθρο 26), καθώς και τις προϋποθέσεις και το όργανο διαπίστωσης της ολοκλήρωσης των σχετικών έργων (άρθρο 27), θεσπίζει πλαίσιο για την υλοποίηση έργων και δράσεων που συνιστούν κρατική ενίσχυση (άρθρο 28), καθορίζει τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης των έργων που εκτείνονται σε περισσότερες προγραμματικές περιόδους του Ε.Π.Α. (άρθρο 29), τις προϋποθέσεις προένταξης έργων με μηδενική ή περιορισμένη επιλέξιμη δαπάνη στο Ε.Π.Α. (άρθρο 30), τις ευθύνες, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δικαιούχων των έργων του Ε.Π.Α. (άρθρο 31), τις διαδικασίες που αφορούν στις δημοσιονομικές διορθώσεις και τις ανακτήσεις, οι οποίες εφαρμόζονται σε περίπτωση παρατυπιών κατά την υλοποίηση των έργων (άρθρο 32), κα-

θώς και τις υποχρεώσεις δημοσιότητας του Ε.Π.Α. και των έργων που χρηματοδοτούνται από αυτό (άρθρο 33).

Το Κεφάλαιο Ε΄ (άρθρα 34-38), υπό τον τίτλο «Αρμόδιες αρχές και δομές για τη διακυβέρνηση, τον συντονισμό και την εφαρμογή του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», καθορίζει τα αρμόδια όργανα για τα ζητήματα συντονισμού και εφαρμογής του Ε.Π.Α. (άρθρο 34), εξειδικεύει τις αρμοδιότητες της υπηρεσίας συντονισμού (άρθρο 35) και των υπηρεσιών διαχείρισης (άρθρο 36), θεσπίζει το πλαίσιο για τον ορισμό ενδιάμεσων φορέων των προγραμμάτων του Ε.Π.Α. και των αντίστοιχων καθηκόντων τους (άρθρο 37), καθώς και τη σύσταση και λειτουργία Επιτροπής Παρακολούθησης (άρθρο 38).

Το Κεφάλαιο ΣΤ΄ (άρθρο 39) ρυθμίζει ζητήματα του προσωπικού της υπηρεσίας συντονισμού και των υπηρεσιών διαχείρισης του Ε.Π.Α.

Το Κεφάλαιο Ζ΄ (άρθρα 40-42), υπό τον τίτλο «Ειδικά θέματα διαχείρισης και χρηματοδότησης Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», καθορίζει μηχανισμό υποβολής και διαχείρισης καταγγελιών για παραβιάσεις κανόνων, σύγκρουση συμφερόντων ή παρατυπίες που σχετίζονται με την υλοποίηση πράξεων και έργων στο πλαίσιο του Ε.Π.Α. (άρθρο 40), θεσπίζει υποχρέωση αποχής από οποιαδήποτε ενέργεια που συνιστά σύγκρουση συμφερόντων για το προσωπικό που υπηρετεί στην υπηρεσία συντονισμού, σε υπηρεσίες διαχείρισης και σε ενδιάμεσους φορείς, και το οποίο είναι αρμόδιο για την αξιολόγηση πράξεων, τις επιθεωρήσεις, τους ελέγχους και τις πληρωμές (άρθρο 41), καθώς και κανόνες για τη μεταβατική περίοδο διαχείρισης των έργων του Ε.Π.Α. της προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025 (άρθρο 42).

Το Κεφάλαιο Η΄ (άρθρο 43), υπό τον τίτλο «Πληροφοριακό Σύστημα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», θεσπίζει το πλαίσιο λειτουργίας Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης.

Το Κεφάλαιο Θ΄ (άρθρο 44), υπό τον τίτλο «Χρηματοδότηση έργων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης», ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τις πληρωμές και τη χρηματοδότηση των έργων του Ε.Π.Α., την εγγραφή τους στο Α.Π.Δ.Ε., την καταβολή των σχετικών ποσών στους δικαιούχους, καθώς και το ακατάσχετο των καταβαλλόμενων ποσών.

Το Κεφάλαιο Ι΄ (άρθρα 45-47), υπό τον τίτλο Εξουσιοδοτικές, μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις Μέρους Α΄», περιλαμβάνει εξουσιοδοτικές, μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις, που αφορούν στο Μέρος Α΄.

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 48-60), υπό τον τίτλο «Ρυθμίσεις για το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και άλλες διατάξεις», αποτελείται από

τέσσερα (4) Κεφάλαια (Α΄-Δ΄). Ειδικότερα:

Το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 48-49), υπό τον τίτλο «Σκοπός - Αντικείμενο», περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με τον σκοπό (άρθρο 48) και το αντικείμενο (άρθρο 49) των διατάξεων του παρόντος Μέρους.

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 50-54), υπό τον τίτλο «Ρυθμίσεις για το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων - Τροποποίηση Ν. 5140/2024», θεσπίζει την επιβολή περικοπής ορίου εθνικού σκέλους για δημοσιονομικές διορθώσεις έργων εκτός Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξη (άρθρο 50), ορίζει ότι οι δαπάνες για έργα του Α.Π.Δ.Ε., που καταβάλλονται από πόρους συνεισφορών τρίτων, υπολογίζονται πέραν του ετήσιου ορίου προϋπολογισμού του Α.Π.Δ.Ε. (άρθρο 51), θεσπίζει τη σύσταση Παρατηρητηρίου Δημοσίων Επενδύσεων και Αναπτυξιακών Αποτελεσμάτων, την αποστολή, τις αρμοδιότητες και τα λοιπά ζητήματα της λειτουργίας του (άρθρο 52), εξουσιοδοτικές διατάξεις σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων ρυθμίσεων του ν. 5140/2024 (άρθρο 53), καθώς και μέτρα περιορισμού επιβάρυνσης εθνικών πόρων του Α.Π.Δ.Ε. (άρθρο 54).

Το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 55-59), υπό τον τίτλο «Λοιπές διατάξεις», περιλαμβάνει ρυθμίσεις που καταργούν το όριο ως προς τον αριθμό του προσωπικού της Ειδικής Υπηρεσίας Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της υλοποίησης των Χρηματοδοτικών Μηχανισμών Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (άρθρο 55), ρυθμίζουν θέματα προσωπικού της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού του Ταμείου Ανάκαμψης (άρθρο 56), αποσπάσεων στην Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα και στις άμεσες θυγατρικές της (άρθρο 57), καθώς και μετακινήσεων προσωπικού στην εταιρεία Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Ανώνυμη Εταιρεία και στις λοιπές θυγατρικές εταιρείες της (άρθρο 58), και διορθώνουν παρόραμα σε διάταξη του ν. 5233/2025 (άρθρο 59).

Το Κεφάλαιο Δ΄ (άρθρο 60), υπό τίτλο «Καταργούμενες διατάξεις Μέρους Β΄», περιλαμβάνει τις καταργούμενες διατάξεις που αφορούν στο Μέρος Β΄.

Το Μέρος Γ΄ (άρθρα 61-80), υπό τον τίτλο «Μεταφορά Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων», αποτελείται από πέντε (5) Κεφάλαια.

Το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 61-62), υπό τον τίτλο «Σκοπός - Αντικείμενο», καθορίζει τον σκοπό (άρθρο 61) και το αντικείμενο του Μέρους Γ΄ του νόμου (άρθρο 62).

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 63-66), υπό τον τίτλο «Μεταφορά από τον Οργανισμό Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού

και Εγγυήσεων, αρμοδιοτήτων, οργανικών θέσεων προσωπικού, περιουσιακών στοιχείων και εκκρεμών υποθέσεων στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων», ορίζει τη μεταφορά αρμοδιοτήτων του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) (άρθρο 63), τη μεταφορά οργανικών θέσεων, υπηρεσιακών μονάδων και προσωπικού (άρθρο 64), τη μεταφορά περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων, απαιτήσεων και ρύθμιση λοιπών εννόμων σχέσεων (άρθρο 65) και τη μεταφορά εκκρεμών υποθέσεων (άρθρο 66) στην Α.Α.Δ.Ε.

Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 67-68), υπό τον τίτλο «Λειτουργία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων ως Οργανισμού Πληρωμών», ρυθμίζει ζητήματα συναρμοδιότητας της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων για την έκδοση κανονιστικών πράξεων και αποφάσεων (άρθρο 67) και νομικής και δικαστικής υποστήριξης των υποθέσεων της Α.Α.Δ.Ε. κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της ως Οργανισμού Πληρωμών (άρθρο 68).

Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 69-77), υπό τον τίτλο «Αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση του ειδικού λογαριασμού εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων», ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τη διαχείριση του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων και την αναμόρφωση της διαδικασίας επιστροφής παρανόμως και αχρεωστήτως καταβληθέντων (άρθρο 69), τη σύσταση Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων στο πεδίο της αγροτικής πολιτικής και την αναμόρφωση της διαδικασίας κατάρτισης προϋπολογισμού του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (άρθρο 70), τον ορισμό της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων ως αρμόδιας για τη σύνταξη απολογισμού επί του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (άρθρο 71) και τον ορισμό αρμόδιων οργάνων για τη διαχείριση εσόδων και δαπανών (άρθρο 72). Περαιτέρω, στο Κεφάλαιο Δ' ρυθμίζονται η διαχείριση και η λειτουργία του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (άρθρο 73), η διεύρυνση αρμοδιοτήτων των Υποδιοικητών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων σε θέματα οργάνωσης πληρωμών (άρθρο 74), η αύξηση θέσεων ειδικών συνεργατών του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (άρθρο 75), η αύξηση ειδικής αμοιβής των υπηρετούντων στο Γραφείο του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (άρθρο 76) και η αύξηση των συντελεστών υπολογισμού του Βραβείου Επίτευξης Στόχων του ανθρώπινου δυναμικού της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (άρθρο 77).

Το Κεφάλαιο Ε', υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές, Τελικές και Καταργούμενες Διατάξεις Μέρους Γ'», περιέχει εξουσιοδοτικές (άρθρο 78), τελικές (άρθρο 79) και καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 80).

Το Μέρος Δ΄ (άρθρα 81-122), υπό τον τίτλο «Επείγουσες Ρυθμίσεις», θεσπίζει φορολογική αντιμετώπιση της αποζημίωσης που καταβάλλεται σε δικηγόρους για υπηρεσίες που παρέχουν στο πλαίσιο των άρθρων 208, 787 και 819 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 81), όρους για πράξεις που υλοποιούνται από παρόχους υπηρεσιών ύδατος στο πλαίσιο των Προγραμμάτων του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027 και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (άρθρο 82), παρατάσεις προθεσμιών του μεταβατικού πλαισίου των Μητρώων Μελετητικών Επιχειρήσεων Ιδιωτικών Έργων και Εργοληπτικών Επιχειρήσεων Δημοσίων Έργων (άρθρο 83), προϋπολογισμό της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας για το έτος 2026 (άρθρο 84), εξουσιοδοτική διάταξη για τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων για τη διαδικασία επιστροφής της οικονομικής ενίσχυσης στους πληγέντες από τις φυσικές καταστροφές που προκλήθηκαν από την πορεία του μεσογειακού κυκλώνα «Ιανός» και τις συνεπακόλουθες πλημμύρες της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2020 (άρθρο 85), επέκταση Κινήτρου Επίτευξης Δημοσιονομικών Στόχων στους υπαλλήλους της Γενικής Διεύθυνσης Κρατικής Αρωγής και Συντονισμού για τα έτη 2026 και 2027 (άρθρο 86), παρατάσεις προθεσμιών για πράξεις και έργα του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης και του Αναπτυξιακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (άρθρο 87) και παράταση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαριότητας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 88). Περαιτέρω, ρυθμίζει την αναπλήρωση του προέδρου της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής σε περίπτωση κένωσης της θέσης (άρθρο 89) και την παράταση προθεσμίας ως προς εκκρεμείς διαδικασίες ειδικής διαχείρισης (άρθρο 90), και θεσπίζει φορολογικές ρυθμίσεις για την εταιρεία Ελληνικά Ναυπηγεία Ανώνυμη Εταιρεία (άρθρο 91), τη δυνατότητα επέκτασης προθεσμιών για την ενημέρωση των στοιχείων αναφορικά με την επιστροφή ενοικίου (άρθρο 92) και τη διάθεση στους δήμους ποσοστού εξήντα τοις εκατό επί των εσόδων από την παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας (άρθρο 93). Επίσης, ρυθμίζει την παράταση προθεσμιών για λήψη έγκρισης ίδρυσης και λειτουργίας κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων (άρθρο 94), τις αρμοδιότητες του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ (άρθρο 95) και τη δυνατότητα παράτασης της παραμονής στην υπηρεσία των ασκούντων καθήκοντα Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων και Διευθύνσεων του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (άρθρο 96). Περαιτέρω, ορίζει μέτρα για την αδιάλειπτη χρηματοδότηση έργων Αναπτυξιακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης χωρίς συνεισφορά από ενωσιακό πρόγραμμα (άρθρο 97), τροποποιεί το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 39 του ν. 5006/2022 (Α' 239),

περί των Μονάδων Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (άρθρο 98) και το άρθρο 13 του ν. 4604/2019 (Α' 50), περί της τήρησης στατιστικών στοιχείων με βάση το φύλο (άρθρο 99), παραχωρεί κατά χρήση άνευ ανταλλάγματος για χρονικό διάστημα πενήντα (50) ετών από τα Υπουργεία Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στο Υπουργείο Πολιτισμού τα τμήματα Α και Β του κτήματος Τατοΐου (άρθρο 100), παρατείνει την προθεσμία περάτωσης της εκκαθάρισης της παρ. 2 του άρθρου δεκάτου ενάτου του ν. 4639/2019 (Α' 185), περί θέσης του Ταμείου Αλληλοβοήθειας Υπαλλήλων Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού σε εκκαθάριση (άρθρο 101), τροποποιεί την παρ. 3 του άρθρου 92 του ν. 5105/2024 (Α' 61), περί εξουσιοδοτικών διατάξεων, αναφορικά με τον Καλλιτεχνικό Διευθυντή του Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου (άρθρο 102), προβαίνει σε παρατάσεις της διάρκειας απασχόλησης σε εκπαιδευτικούς φορείς (άρθρο 103) και σε ρυθμίσεις για τα παραρτήματα Νομικών Προσώπων Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της αλλοδαπής αναφορικά με τις προϋποθέσεις για την έκδοση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας και την επαναξιολόγηση αίτησης για έκδοση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας παραρτημάτων (άρθρο 104), ρυθμίζει τη χρηματοδότηση αθλητικών εγκαταστάσεων που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εποπτευόμενα από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, τις οποίες χρησιμοποιούν τα κλιμάκια των εθνικών ομάδων όλων των αναγνωρισμένων αθλητικών ομοσπονδιών για την προετοιμασία τους (άρθρο 105), προβαίνει σε παράταση του ακατάσχετου της χρηματοδότησης αθλητικών ομάδων και της επιχορήγησης των Ειδικών Επιτροπών του άρθρου 53 του ν. 2725/1999 από τα φορολογικά έσοδα τυχερών παιγνίων (άρθρο 106), σε παράταση της ισχύος συμβάσεων προσωπικού ορισμένου χρόνου του άρθρου 50 του ν. 5007/2022 (άρθρο 107) και σε νομιμοποίηση δαπανών φορέων αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας (άρθρο 108), τροποποιεί το άρθρο 1536 του Αστικού Κώδικα περί ανάκλησης ή μεταρρύθμισης δικαστικής απόφασης σχετικής με τη γονική μέριμνα και τα άρθρα 592 και 593 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 109), τροποποιεί το άρθρο 215 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αναφορικά με τον προσδιορισμό της δικασίμου μετά την κατάθεση της αγωγής (άρθρο 110) και τα άρθρα 538, 539, 544, 545 και 546 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί της αναψηλάφησης επί αποφάσεων ουσίας και αποφάσεων σε περίπτωση έκδοσης οριστικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για παραβίαση δικαιώματος (άρθρο 111), αντικαθιστά την παρ. 1 του άρθρου 576 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί μη εμφάνισης του επισπεύδοντος τη συζήτηση

(άρθρο 112) και τροποποιεί τις παραγράφους 1 και 4 του άρθρου 933 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί προϋποθέσεων παραδεκτού της ανακοπής κατά της εκτέλεσης (άρθρο 113). Επιπλέον, θεσπίζονται: μεταβατικές διατάξεις που αφορούν τη δημοσίευση διαθηκών και την έκδοση πιστοποιητικών και τη σταδιακή ανάθεση διαταγών πληρωμής και διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης (άρθρο 114), διατάξεις για τη λειτουργία της πλατφόρμας των ανακοπών (άρθρο 115), έκτακτος διαγωνισμός δικαστικών υπαλλήλων κατά παρέκκλιση των άρθρων 55Η, 55Θ, 55Ι, 55ΙΒ, 55ΙΖ, 55ΙΗ, 55Κ, 55ΚΒ, 55ΛΣΤ του ν. 4871/2021 (Α' 246) (άρθρο 116), η συμμετοχή υπαλλήλων του Υπουργείου Εξωτερικών στο σύστημα κινήτρων και ανταμοιβής για έργα των Σχεδίων Δράσης του άρθρου 52 του ν. 4622/2019 (άρθρο 117), η παράταση του Ειδικού Προγράμματος Ενίσχυσης Δήμων του άρθρου 71 του ν. 4509/2017 (άρθρο 118) και των προθεσμιών των πράξεων παραχώρησης ακινήτων του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (άρθρο 119), ο μη συμψηφισμός χρηματικών απαιτήσεων που επιδικάζονται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου για υποθέσεις του άρθρου 6Α του Σωφρονιστικού Κώδικα (άρθρο 120) και η παράταση των συμβάσεων εργασίας του προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου της παρ. 1 του άρθρου 122 του ν. 5079/2023 (Α' 215) του προσωπικού του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, η ισχύς των οποίων παρατείνεται για δώδεκα (12) μήνες από τη λήξη τους (άρθρο 121).

Το Μέρος Ε' (άρθρο 122), υπό τον τίτλο «Εναρξη Ισχύος», καθορίζει την έναρξη ισχύος των διατάξεων του Νόμου.

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

Το παρόν περιλαμβάνει ορισμούς για την εφαρμογή των διατάξεων του Μέρους Α' του νομοσχεδίου. Η περίπτωση θ' ορίζει τα εξής: « Ειδικός στόχος : Υποδιαίρεση του αναπτυξιακού στόχου, ο οποίος εξειδικεύει και συγκεκριμενοποιεί την επιδίωξη των παρεμβάσεων». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για νομοτεχνικούς λόγους, η φράση «ο οποίος» να αντικατασταθεί από τη φράση «η οποία», εφόσον αναφέρεται στον όρο «υποδιαίρεση».

2. Επί του άρθρου 4

Το άρθρο 4 ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής: «1. Οι αναπτυξιακοί στόχοι του Ε.Π.Α. είναι οι ακόλουθοι: (...). 3. Με την Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου που εγκρίνει το Ε.Π.Α. κάθε προγραμματικής περιόδου, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 6, δύναται να εξειδικεύονται, να τροπο-

ποιούνται ή να καταργούνται οι αναπτυξιακοί στόχοι της παρ. 1». Εξ άλλου, το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 6 ορίζει τα εξής: «Το τελικό σχέδιο του Ε.Π.Α. εγκρίνεται με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, μετά από εισήγηση του αρμόδιου για το Ε.Π.Α. Υπουργού».

Κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορισθούν, με ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση, ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα της διοίκησης, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι η ευρύτητα της εξουσιοδότησης, της οποίας το περιεχόμενο είναι ορισμένο, ουδόλως επηρεάζει το κύρος της (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 941/2008, 2304/1995 κ.ά.). «Ως ειδικότερα θέματα θεωρούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης. Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλη προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3013/2014, 775, 2150, 2148, 2090/2015, 1804/2017, κ.ά.). Το κριτήριο περί του χαρακτηρισμού ενός θέματος ως «ειδικότερου» ή μη μπορεί να είναι είτε ποσοτικό, σε σχέση με το κύριο αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης, είτε ποιοτικό, συναρτώμενο προς τη σπουδαιότητα του προς ρύθμιση καταλειπόμενου ζητήματος. Εξ άλλου, «οι ανωτέρω ουσιαστικές ρυθμίσεις μπορούν να υπάρχουν τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδότησης» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3404/2014, 1749/2016, 705/2020 κ.ά. Βλ., σχετικά, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224 και Α. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδ., 2020, παρ. 440). Ως λεπτομερειακά θεωρούνται τα ζητήματα που αφορούν «τη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων», επί κύριων και ουσιωδών ρυθμίσεων που πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη, τεχνικού δε χαρακτήρα είναι τα θέματα που αφορούν τη θέσπιση ρυθμίσεων για τις οποίες είναι κατ' αρχήν απαραίτητη η παρέμβαση τεχνικού οργάνου (βλ. ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999, βλ., σχετικά Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224). «Τέλος για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδότησεως δεν απαιτείται οπωσδήποτε να διαγράφει η ίδια ή με

παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές και κατευθύνσεις στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών» (βλ. ΣτΕ 1125/2020, Ολομ. 3404/2014, 2307/2018).

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, με την παρ. 3 του άρθρου 4 παρέχεται εξουσιοδότηση με ΠΥΣ να εξειδικεύονται, να τροποποιούνται ή να καταργούνται οι αναπτυξιακοί στόχοι της παρ. 1 του ίδιου άρθρου. Εγείρεται ζήτημα εάν η εφαρμογή της εν λόγω εξουσιοδοτικής διάταξης μπορεί να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο ώστε να τελεί σε συμφωνία προς τις προαναφερόμενες συταγματικές ρυθμίσεις.

3. Επί του άρθρου 7

Το τρίτο εδάφιο της παρ. 3 του παρόντος ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής: « (...) η απόφαση εξειδίκευσης του προηγούμενου εδαφίου (...) εκδίδεται με την επιφύλαξη τυχόν τροποποίησής της για τη συμπερίληψη των όρων προσαρτάσεως και παρακολούθησης του περιβάλλοντος, εφόσον απαιτείται μετά την έγκριση της Σ.Π.Ε.». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας της ρύθμισης, πριν από τη λέξη «επιφύλαξη» να προστεθεί η λέξη «ρητή».

4. Επί του άρθρου 8

Το παρόν ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Το Ε.Π.Α. υλοποιείται με τρόπο που διασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα με τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, τα ειδικά προγράμματα ανάπτυξης, (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας της ρύθμισης, η φράση «το Ταμείο Ανάκαμψης» να αντικατασταθεί από τη φράση «τις σχετικές δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης».

5. Επί του άρθρου 10

Το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του παρόντος ορίζει τα εξής: «Η υπηρεσία συντονισμού καταρτίζει και εισηγείται στην Επιτροπή Παρακολούθησης του άρθρου 38 ετήσια και ενδιάμεση έκθεση παρακολούθησης του Ε.Π.Α.». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδεδειγμένο, η λέξη «εισηγείται» να αντικατασταθεί από τη λέξη «υποβάλλει».

Περαιτέρω, η παρ. 5 ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η υπηρεσία συντονισμού, εντός έξι (6) μηνών από την ολοκλήρωση της διάρκειας της προγραμματικής περιόδου, συμπεριλαμβανομένης και της παράτασης αυτής, καταρτίζει και εισηγείται (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδεδειγμένο, η φράση «της διάρκειας» να διαγραφεί, ως πλεοναστική.

6. Επί του άρθρου 23

Οι παρ. 2 και 3 του παρόντος ορίζουν, μεταξύ άλλων, τα εξής: «2. Οι προτάσεις αξιολογούνται από την υπηρεσία διαχείρισης, σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής που ορίζονται στην πρόσκληση και κατηγοριοποιούνται, κατ' ελάχιστον, στις ακόλουθες ομάδες κριτηρίων (...). 3. Για τη διενέργεια της αξιολόγησης των υποβαλλόμενων προτάσεων από την υπηρεσία διαχείρισης δύναται να συστήνονται και να συγκροτούνται με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου φορέα πολιτικής, ομάδες εργασίας τη συμμετοχή των εγγεγραμμένων μελών του Μητρώου Αξιολογητών του Ενδιάμεσου Φορέα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (Ε.Φ.Ε.Π.Α.Ε.), μελών του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, ή άλλων σχετικών Μητρώων. Στους αξιολογητές του πρώτου εδαφίου καταβάλλεται αποζημίωση».

Παρατηρείται ότι στις ανωτέρω ρυθμίσεις δεν προσδιορίζονται, έστω γενικά ή ενδεικτικά, οι περιπτώσεις στις οποίες θα συνιστώνται ομάδες εργασίας για την αξιολόγηση των προτάσεων. Επομένως, η σχετική απόφαση εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης, τηρουμένων των κανόνων που ισχύουν για την έκδοση των διοικητικών πράξεων και διέπουν τη διοικητική δράση, όπως των αρχών της ίσης μεταχείρισης, της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης.

Επίσης θα ήταν, ενδεχομένως, προτιμότερη η χρήση του ρηματικού τύπου «συνιστώνται», αντί του «συστήνονται».

7. Επί του άρθρου 28

Το πρώτο εδάφιο της παρ. 4 του παρόντος ορίζει τα εξής: «Στην περίπτωση δράσεων και έργων που συνιστούν κρατική ενίσχυση κατά την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 107 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η συμβατότητα με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων των σχεδίων των δράσεων διασφαλίζεται μέσω της διαδικασίας προηγούμενης γνωμοδότησης από την Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (Κε.Μ.Κ.Ε.), σύμφωνα με το άρθρο 25 του ν. 5000/2022 (Α' 226)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεικτικό, η λέξη «διασφαλίζεται» να αντικατασταθεί από τη λέξη «εξετάζεται».

8. Επί του άρθρου 31

Η περ. ε' του παρόντος ορίζει ότι οι δικαιούχοι υποχρεούνται «να μεριμνούν για τη διασφάλιση της ισότητας των φύλων και της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία, τηρώντας τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Για λόγους νομοτεχνικούς και πληρότητας της ρύθμισης θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, μετά τη λέξη «τηρώντας» να προστεθεί η λέξη «και».

9. Επί του άρθρου 35

Το παρόν θεσπίζει τις αρμοδιότητες της υπηρεσίας συντονισμού του Ε.Π.Α. Η περ. γ' της παρ. 3 ορίζει τα εξής: «παρέχει κατευθύνσεις στις υπηρεσίες διαχείρισης σε ζητήματα που δεν καλύπτονται από τον παρόντα νόμο και το Σ.Δ.Ε.». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, μετά τη λέξη «καλύπτονται» να προστεθεί η λέξη «ρητά».

10. Επί του άρθρου 52

Το παρόν θεσπίζει τη σύσταση και τις αρμοδιότητες του Παρατηρητηρίου Δημοσίων Επενδύσεων και Αναπτυξιακών Αποτελεσμάτων. Η παρ. 5 ορίζει τα εξής: «Το Παρατηρητήριο δύναται να συλλέγει και να επεξεργάζεται στοιχεία από δημόσιους φορείς και οργανισμούς, να συνεργάζεται με εθνικά και ευρωπαϊκά ιδρύματα, να αναπτύσσει βάσεις δεδομένων και δείκτες και να εκδίδει περιοδικές εκθέσεις και αναφορές». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, μετά τη λέξη «Παρατηρητήριο» να προστεθεί η φράση «, στο πλαίσιο και για τις ανάγκες άσκησης των αρμοδιοτήτων του,».

11. Επί του άρθρου 64

Η παράγραφος 7 του άρθρου 64 ορίζει ότι: «Απαγορεύεται οποιαδήποτε συμμετοχή του μεταφερόμενου προσωπικού σε οποιασδήποτε μορφής εμπορική εταιρεία. Το μεταφερόμενο προσωπικό υποβάλλει, το αργότερο μέχρι την 1η.2.2026 υπεύθυνη δήλωση προς την αρμόδια Διεύθυνση της Α.Α.Δ.Ε. αν ασκεί ιδιωτικό έργο ή εργασία με αμοιβή. Η Α.Α.Δ.Ε. εξετάζει αμελλητί τις περιπτώσεις αυτές, και αξιολογεί τη συνέχιση ή τη διακοπή, κατόπιν ειδικώς αιτιολογημένης απόφασης του Διοικητή της, της χορηγηθείσας από τη διοίκηση του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. άδειας». Παρατηρείται ότι στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 7 δεν θεσπίζεται προθεσμία αναφορικά με τη θέση σε ισχύ της διάταξης, όπως συμβαίνει στο αμέσως επόμενο εδάφιο.

12. Επί των άρθρων 64, 65, 67, 73 και 78

Διά των ως άνω άρθρων θεσπίζεται σειρά εξουσιοδοτικών διατάξεων, που προβλέπουν την έκδοση υπουργικών αποφάσεων ή κοινών αποφάσεων του αρμόδιου Υπουργού και του Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε. ή αποφάσεων του Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε. για τη ρύθμιση συγκεκριμένων ζητημάτων που αφορούν μεταξύ άλλων στη μεταφορά του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. στην Α.Α.Δ.Ε. και στη λει-

τουργία αυτής ως οργανισμού πληρωμών.

Διευκρινιστικά αναφέρεται ότι, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορισθούν, με ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση, ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα της διοίκησης, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτηριστικά τεχνικό ή λεπτομερειακό». Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι η ευρύτητα της εξουσιοδότησης, της οποίας το περιεχόμενο είναι ορισμένο, ουδώς επηρεάζει το κύρος της (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 941/2008, 2304/1995 κ.ά.). «Ως ειδικότερα θέματα θεωρούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης. Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλη προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3013/2014, 775, 2150, 2148, 2090/2015, 1804/2017, κ.ά.). Το κριτήριο περί του χαρακτηρισμού ενός θέματος ως «ειδικότερου» ή μη μπορεί να είναι είτε ποσοτικό, σε σχέση με το κύριο αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης, είτε ποιοτικό, συναρτώμενο προς τη σπουδαιότητα του προς ρύθμιση καταλειπόμενου ζητήματος. Εξ άλλου, «οι ανωτέρω ουσιαστικές ρυθμίσεις μπορούν να υπάρχουν τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδότησης» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3404/2014, 1749/2016, 705/2020 κ.ά. Βλ., σχετικά, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224 και Α. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδ., 2020, παρ. 440). Ως λεπτομερειακά θεωρούνται τα ζητήματα που αφορούν «τη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων», επί κύριων και ουσιωδών ρυθμίσεων που πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη, τεχνικού δε χαρακτήρα είναι τα θέματα που αφορούν τη θέσπιση ρυθμίσεων για τις οποίες είναι κατ' αρχήν απαραίτητη η παρέμβαση τεχνικού οργάνου (βλ. ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999, βλ., σχετικά Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224). «Τέλος για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως δεν απαιτείται οπωσδήποτε να διαγραφεί η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές και κατευθύνσεις στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών» (βλ. ΣτΕ 1125/2020, Ολομ.

3404/2014, 2307/2018).

13. Επί του άρθρου 88

Διά του εν λόγω άρθρου, κατά παρέκκλιση από τη νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων, παρατείνεται η διάρκεια συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαριότητας του Υπουργείου Οικονομικών που λήγουν την 31/12/2025, έως την ολοκλήρωση των διαγωνιστικών διαδικασιών και τη σύναψη των νέων συμβάσεων με τους μειοδότες των εν εξελίξει διαγωνισμών.

Όπως έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (βλ., ενδεικτικά, έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις», ν. 4876/2021, έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις», ν. 4950/2022, και έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ολοκληρωμένο Σύστημα Παροχής Ανακουφιστικής Φροντίδας - Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις», ν. 5007/2022), οι πάσης φύσεως νομοθετικές πρωτοβουλίες που άπτονται του τομέα των δημοσίων συμβάσεων πρέπει, αφενός, να συνάδουν προς το γράμμα και το πνεύμα του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)», αφετέρου, να μην εισάγουν εξαιρέσεις, παρά μόνον στον βαθμό στον οποίο είναι απολύτως αναγκαίες για την επίτευξη συγκεκριμένου και σαφώς καθορισμένου σκοπού (βλ. τις Γνώμες Α10/2020 και Α14/2021 που εξέδωσε, κατ' άρθρο 2 παρ. 2 περ. γ' υποπερ. (αα) του ν. 4013/2011, η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.)).

Σε κάθε περίπτωση, στον τίτλο του φερόμενου προς συζήτηση και ψήφιση άρθρου θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους ακρίβειας, στη φράση «Παράταση συμβάσεων», μετά τη λέξη παράταση να προστεθεί η λέξη «διάρκειας» και αντίστοιχα στο σώμα του άρθρου, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν σχετικά με την παράταση όχι των συμβάσεων αλλά, για την ακρίβεια, του χρόνου διάρκειας αυτών, η ανωτέρω διάταξη να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Η διάρκεια των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, που έχουν συναφθεί για την κάλυψη των αναγκών καθαριότητας (...), παρατείνεται αυτοδικαίως από τη λήξη της, έως την ολοκλήρωση των διαγωνιστικών διαδικασιών και τη σύναψη των νέων συμβάσεων και σε κάθε περίπτωση όχι πέρα της 30ης.9.2026».

14. Επί του άρθρου 104

Η παράγραφος 2 του άρθρου 104 ορίζει ότι στον ν. 5094/2024 προστίθεται άρθρο 139Α, υπό τον τίτλο «Επαναξιολόγηση αίτησης για έκδοση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας παραρτημάτων - Νομικών Προσώπων Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης», το οποίο έχει ως εξής: «1. Ο φάκελος για την έκδοση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας παραρτήματος, υπό τη μορφή Ν.Π.Π.Ε., δύναται να επαναξιολογείται άπαξ μετά την κοινοποίηση στο αιτούν μητρικό ίδρυμα της αρνητικής γνώμης της ΕΘ.Α.Α.Ε., σχετικά με τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 137, οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της, κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης, χωρίς να απαιτείται η κατάθεση νέας εγγυητικής επιστολής και παραβόλου. Προϋποθέσεις για την άσκηση αίτησης επαναξιολόγησης είναι: α) η καταβολή τέλους επαναξιολόγησης σύμφωνα με την παρ. 2 και β) η παραίτηση από την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων κατά της αρχικής αρνητικής γνώμης της ΕΘ.Α.Α.Ε. ή απορριπτικής απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (...)».

Η παρ. 2 του άρθρου 104 προσθέτει νέο άρθρο 139Α στον ν. 5094/2024, σύμφωνα με το οποίο δίνεται στους ενδιαφερομένους δυνατότητα άπαξ επαναξιολόγησης από τη Διοίκηση απορριφθείσας αίτησης άδειας εγκατάστασης λειτουργίας παραρτήματος, υπό τη μορφή Ν.Π.Π.Ε., με αντικείμενο τη θεραπεία των λόγων απόρριψης. Ως προϋποθέσεις για την εξέταση της αίτησης επαναξιολόγησης τίθενται αφενός μεν η καταβολή σχετικού τέλους, αφετέρου δε η παραίτηση από την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων κατά της απόφασης της οποίας ζητείται η θεραπεία.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, η ανωτέρω ρύθμιση στοχεύει στην παροχή δυνατότητας «θεραπείας των λόγων απόρριψης και κάλυψης ελλείψεων ή αδυναμιών του αρχικού φακέλου». Στο προτελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του νέου άρθρου ορίζονται τα εξής: «Το αίτημα επαναξιολόγησης αναφέρεται αποκλειστικά στη θεραπεία των λόγων απόρριψης και συνοδεύεται από τα αναγκαία προς τούτο δικαιολογητικά έγγραφα». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεξιγμένο, για λόγους σαφήνειας, μετά τη λέξη «έγγραφα» να προστεθεί η εξής φράση: «κάλυψης ελλείψεων ή αδυναμιών του αρχικού φακέλου».

15. Επί του άρθρου 108

Οι διατάξεις του άρθρου 108 παρατείνουν την ισχύ διατάξεων που ρυθμίζουν τη νομιμοποίηση δαπανών και προβαίνουν σε αναδρομική νομιμοποίηση δαπανών, οι οποίες έγιναν από φορείς αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, «με την αξιολογούμενη ρύθμιση

επιδιώκεται η κάλυψη δαπανών των νοσοκομείων του Ε.Σ.Υ. και των Υ.Πε. και ειδικότερα, η νομιμοποίηση δαπανών: α) για την εξόφληση υποχρεώσεων των νοσοκομείων του Ε.Σ.Υ. και των Υ.Πε, από τη λήξη της που απορρέουν από προμήθειες υλικών, αγαθών και παροχή υπηρεσιών που διενεργήθηκαν, χωρίς την υπογραφή σύμβαση, που αφενός δεν αναφέρονται στο Παρατηρητήριο Τιμών που τηρεί η Ε.Π.Υ. (άρθρο 24 του ν. 3846/2010, Α' 66) και αφετέρου δεν υφίστανται προηγούμενες συμβάσεις, με την προϋπόθεση ότι είναι εντός των εγκεκριμένων πιστώσεων των προϋπολογισμών τους, των αντίστοιχων ετών αναφοράς, β) για την εξόφληση υποχρεώσεων από προμήθειες ιατροτεχνολογικών προϊόντων, φαρμάκων και συναφών προς τις προμήθειες αυτές υπηρεσιών των Νοσοκομείων του Ε.Σ.Υ. συμπεριλαμβανομένων των Ψυχιατρικών και των Πανεπιστημιακών Κλινικών, των Νοσοκομείων Αρεταίειο και Αιγινήτειο, του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου και του Νοσοκομείου Παπαγεωργίου της Θεσσαλονίκης, που εναρμονίστηκαν με τις χαμηλότερες τιμές της εγχώριας αγοράς του Παρατηρητηρίου Τιμών του άρθρου 24 του ν. 3846/2010 γ) για εξόφληση αμοιβών και αποζημιώσεων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της μονοπρόσωπης ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας Μ.Α.Ε.", προκειμένου οι μέχρι σήμερα καταβολές να θεωρηθούν νόμιμες, δεδομένου ότι δεν προκαλείται δημοσιονομική επιβάρυνση, καθώς οι σχετικές δαπάνες καλύπτονται από τον προϋπολογισμό της εταιρείας, δ) του Εθνικού Οργανισμού Πρόληψης και Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από την 1η.2.2025 στο πλαίσιο της έναρξης λειτουργίας του φορέα και της ένταξης σε αυτόν όλων των δημόσιων μονάδων και προγραμμάτων αντιμετώπισης των εξαρτήσεων, οι οποίες λόγω της μεταβατικής περιόδου και της μη ολοκλήρωσης της μεταφοράς των αντίστοιχων 138 πιστώσεων, ο Ε.Ο.Π.Α.Ε. προέβη σε αυτές τις αναγκαίες δαπάνες για την απρόσκοπτη συνέχιση των υπηρεσιών του, οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν νόμιμες, υπό την προϋπόθεση ότι είναι εντός των εγκεκριμένων πιστώσεων του προϋπολογισμού του έτους 2025».

Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, «[μ]ε το άρθρο 98 παρ. 1 περ. γ' του Συντάγματος καθιερώνεται ο κατασταλτικός έλεγχος των δημοσίων εν γένει δαπανών και ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο κοινός νομοθέτης πάντως δεν κωλύεται να εξειδικεύσει το περιεχόμενο του ως άνω ελέγχου και να καθορίσει, ακόμη και αναδρομικώς, τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις άσκησής του. Στη ρυθμιστική αυτή εξουσία του κοινού νομοθέτη εμπίπτει και η θέσπιση διατάξεων για τη "νομιμοποίηση" δαπανών, εφόσον όμως οι σχετικές ρυθμίσεις δεν είναι τέτοιου είδους και τέτοιας έκτασης ώστε να καταλύεται ουσιαστικώς η ως

άνω ελεγκτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να αναιρείται, συνακόλουθα, η δυνατότητα αναζήτησης, μέσω αντίστοιχου καταλογισμού, των χρηματικών ποσών που δαπανήθηκαν παρανόμως (Ολ. Ε.Σ. 981/2016). Ο έλεγχος της συμβατότητας τυχόν "νομιμοποιητικής" δαπανών διάταξης προς την προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη δεν μπορεί πάντως να είναι γενικός και αφηρημένος, καθώς συνεχεται με το είδος και το ύψος των συγκεκριμένων κάθε φορά δαπανών που επιδιώκεται να "νομιμοποιηθούν", τη σχέση (αναλογία) των δαπανών αυτών με το σύνολο της οικείας διαχείρισης ή τέλος με τη βαρύτητα της πλημμέλειας (εύρος δημοσιολογιστικής απόκλισης)» (ΕλΣυν ΤμIV 706/2018). Υπό το φως των ανωτέρω, κατά τη διενέργεια των σχετικών δαπανών, πέραν της ρητής προϋπόθεσης να είναι οι δαπάνες εντός των εγκεκριμένων πιστώσεων των προϋπολογισμών τους των αντιστοίχων ετών αναφοράς, θα πρέπει να τηρείται και το εύλογο μέτρο από τους προβαίνοντες στη δαπάνη.

Αθήνα, 17 Δεκεμβρίου 2025

Οι Εισηγητές
Κωνσταντίνος Δεληκωστόπουλος
Νικόλαος Παπαχρήστος
Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του
Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών